

УДК 373.5.016:[94+314/316]

Победаш І. В.

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті досліджується сутність поняття громадянської компетентності як нового результату навчання історії в основній школі. Предметне поле аналізу склали роботи вітчизняних та зарубіжних науковців у галузях філософії, психології, педагогіки, методики. Автором розглянуто процеси реформування освіти у контексті світових тенденцій. Визначено поняття компетентності її структура на основі узагальнень розробників компетентнісного підходу. Досліджено інтерпретацію поняття громадянина різними історичними епохами. Проаналізовано публікації спорідненої тематики, що складають основу для визначення поняття громадянської компетентності та її структури. Автором схарактеризовано зміст когнітивної, аксіологічної та діяльнісної складових громадянської компетентності.

Ключові слова: компетентність, громадянська компетентність, структура громадянської компетентності, когнітивна, аксіологічна, діяльнісна складові громадянської компетентності.

Постановка проблеми. Під впливом інформаційної революції відбуваються суспільні трансформації, що змінюють життя людини, розширюючи діапазон можливостей для життєвого успіху, але й створюючи певні ризики. Глобалізація змушує шукати оптимальний баланс між світом і національною ідентифікацією. Ускладнення стосунків потребує здатності ефективно функціонувати на основі конструктивності, толерантності, плюралістичності. Лавина знань і технологій актуалізує уміння вчитися протягом життя і користуватись знаннями як методологією.

Стратегічний напрям суспільних змін обумовив розробку компетентнісного підходу і введення у науковий обіг поняття компетентності як нового результату освіти. Українські та зарубіжні науковці сходяться на тому, що саме компетентність акумулює сучасні вимоги суспільств до результативності освітніх систем і виступає індикатором підготовленості випускника школи до життя.

У загальному переліку компетентностей дослідники називають громадянську компетентність як життєву, ключову. Громадянська компетентність має забезпечити людині ефективне співіснування з суспільством, реалізацію особистої стратегії успіху та підвищення суспільних стандартів. Для вирішення завдання формування громадянської компетентності учнів основної школи у процесі навчання історії істотним є дослідження сутнісної характеристики поняття громадянської компетентності в науковій літературі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В українській освіті, що інтегрується до загальносвітових процесів, започаткували розробку компетентнісного підходу науковці Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Овчарук, О. Локшина, О. Пометун, О. Савченко. Філософські засади суспільної потреби у громадянській компетентності обґрунтовані у роботах філософів Р. Арцишевського, В. Кременя, В. Лутая, Н. Ничкало, В. Ткаченка та інших. Психологічні основи формування громадянської компетентності розроблені психологами І. Бехом, М. Боришевським, В. Поплужним, І. Тисячник та іншими. Педагогічні основи проблеми формування громадянської компетентності складають роботи педагогів Ю. Мальованого, О. Пометун, О. Сухомлинської, І. Тараненко, К. Чорної та інших. Методичні аспекти формування громадянської компетентності розроблені науковцями К. Бахановим, П. Вербицькою, Ю. Завалевським, Ю. Малієнко, П. Морозом, О. Пометун, Ю. Олексіним, М. Рудь, Т. Смагіною та іншими. Так, Ю. Завалевським досліджено формування громадянської спрямованості особистості в позаурочній роботі. Ю. Олексіним досліджено методичні засади формування рис громадянськості старшокласників у процесі навчання історії. В роботі Т. Смагіної представлена методика формування громадянської компетентності учнів на уроках правознавства [2, 3, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15]. Водночас робіт, які б реалізовували позиції науковців щодо характеристики громадянської компетентності учнів основної школи як результату навчання історії поки що недостатньо. Це обумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета статті. Автор ставить за мету дослідити сутнісну характеристику громадянської компетентності як результату навчання історії в основній школі. На основі аналізу наукової літератури узагальнити поняття компетентності. Представити історичні та сучасні основи взаємодії людини як громадянина із суспільством. Узагальнити розуміння поняття громадянської компетентності в роботах українських науковців. Описати структуру громадянської компетентності. Реалізація завдань статті дозволяє сфокусувати увагу вчителів, науковців на громадянську компетентність як на освітній результат на який має бути спрямована організація навчальної діяльності на уроках історії в основній школі.

Основна частина. Огляд досліджень зарубіжних і українських науковців спрямовує до висновку, що компетентність – новий результат освіти і відрізняється від традиційних знань, умінь та навичок.

Європейські, українські, російські вчені сходяться на думці, що структура компетентності є комплексною. Когнітивна складова включає "ключові уявлення", "опори", "опорні знання", які описуються науковцями як базові, стартові, що характеризуються певною універсальністю, внутрішньою структурою, потенціалом для багаторазового та багатоваріантного застосування. В зміст аксіологічної складової включають емоції, почуття, установки, ставлення, цінності тощо. Діяльнісну, операційну складову наповнюють "загальні", "ключові", "базові вміння", "фундаментальні шляхи навчання". Дослідники, підкреслюють інтегративний характер структури компетентності [11, с. 8, 20].

Визначення компетентності запропоновані в узагальненнях експертів країн Європейського Союзу, французьких учених, російських дослідників І. Зимньої В. Кальнея, А. Хуторського, С. Шишова, українських науковців К. Баханова, О. Пометун та інших. Отже, аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок про те, що "**компетентність**" вводить в науковий обіг як новий результат освіти, який має комплексну структуру – опорні знання, емоції, ставлення, ціннісні орієнтації, цінності, вміння, навички, здатності, навчальні досягнення тощо. [11, с. 8, 17, 21].

Європейські та вітчизняні науковці у переліку ключових компетентностей називають громадянську компетентність як життєву, ключову. Громадянська компетентність необхідна випускнику для реалізації в житті як громадянина, для успішного входження у життя сучасного суспільства.

Розглянемо історичні та сучасні основи функціонування людини як громадянина в суспільстві. У всі часи проблема гармонійного співіснування особи і суспільства була актуальною. Кожна епоха залишила своє розуміння цієї проблеми, інтерпретуючи поняття громадянина по-своєму. Загальновідомо, що явище "громадянина" як людини у взаємозв'язку із суспільством, державою було започатковане античним полісом. Саме античні філософи Сократ, Платон, Аристотель, Цицерон розпочали дослідження людини як громадянина. Громадянин античного полісу вважав вищим благом інтереси суспільства, високо цінував добродетності. Користуючись правами і виконуючи обов'язки, він дбав про громадське визнання. Хоч, зауважимо, що громадянин того часу не розумів і не сприймав рівності, був власником землі і рабовласником [1] Епоха Відродження, секуляризуючись від релігійності та феодальності середньовіччя, повернула в суспільний обіг і розвинула на новому історичному ґрунті античні громадянські ідеї. До традиційно шанованих громадянських якостей попередніх періодів епоха додавала уміння поєднувати приватний матеріальний інтерес і потреби суспільства, право на суспільну повагу за власні заслуги, а не походження, реабілітувала право на багатство в його користності для суспільства [6, с. 30, 38, 40, 159, 228]. Філософи і педагоги нового часу Т. Гоббс, К.А. Гельвецій, П.А. Гольбах, Г. Гегель реанімували і розвинули античні ідеї щодо якостей громадянина в суспільстві і способах їх формування. З покірного середньовічного мирянина виховували активного громадянина. Замість феодальних привілеїв створили права і свободи для всіх. З погляду розуму і досвіду шукали обґрунтування тому в природі людини. І всі нарікали на те, що їхні уряди погано виховують громадян.

В українській філософській думці ідея громадянина виникає одночасно з початком осмислення духовної суті людини взагалі в добу Київської Русі. На основі слов'янського світогляду і християнських поглядів, середньовічної традиції і власної самобутньої неповторності давньоруські любомудри створили яскраву концепцію громадянина свого часу. Дослідження творів давньоруських книжників дозволяють реконструювати образ громадянина Київської Русі, який цінував свою державу, реагував на суспільні події, захищав свій народ від ворогів [1, 2, 3, 4, 5].

В умовах бездержавницької епохи в історії України уявлення про громадянина зазнали суттєвих змін і набули певних особливостей. Українська філософська думка з даної проблематики представлена у творах Ю. Дрогобича, С. Оріховського, І. Вишенського, Й. Борецького, М. Смотрицького, П. Могили, Ф. Прокоповича та інших. Тогочасні мислителі розглядали життя українця в умовах феодального гноблення, соціальної нерівності і несправедливості крізь призму порушення його природних та політичних прав тогочасною владою Речі Посполитої, яка контролювала українські землі [10]. Українські філософи просвітництва XVIII – XIX ст. Г. Сковорода, В. Капніст, В. Каразін, сходилися у високій оцінці освіти як найважливішого засобу виховання в людині добродетності, що бачилась їм передумовою свободи і щастя людей. [10]. В XIX столітті, в умовах перебування у складі російської держави проблематика громадянина досліджувалась М. Костомаровим, П. Кулішем, П. Гулаком, В. Білозерським, Т. Шевченком в аспекті відновлення прав українського народу на національну самобутність, власну історію, мову, культуру, традиції і, в решті решт, політичного права на власну державність. Високим громадянським обов'язком того часу вважався захист права українського народу на рівноправність і самодостатність у колі інших слов'янських народів [10]. Проблематика громадянина в період кінця XIX – XX ст. розвинута в творах І. Франка, Л. Українки, М. Коцюбинського, які розглядали якості українця як громадянина у напрямку боротьби за справедливість суспільного ладу, долучення до європейського поступу [10]. В. Винниченко, М. Грушевський, С. Русова розглядали якості громадянина стосовно процесу українського національного державотворення.

За радянської доби ідею громадянського виховання поступово замінили на виховання громадянина комуністичного суспільства. А. Луначарський, А. Макаренко, В. Сухомлинський та інші підходили до даної проблеми з позиції ідеалу колективізму.

Сучасне уявлення про громадянина України представлено в роботах українських педагогів О. Сухомлинської, К. Чорної та інших. На думку вчених сучасний громадянин має бути відкритий світові, визнавати людину найвищою цінністю цивілізації; свободу і права людини – загальнолюдськими цінностями; гуманізм і справедливість – універсальними принципами вселюдських відносин; толерантне

ставлення до прав та інтересів усіх народів і націй – першочерговою умовою мирного співіснування тощо [8].

Проблема громадянської компетентності в сучасній педагогічній науці відображена в наукових дослідженнях і публікаціях, присвячених спорідненій тематиці. Філософи освіти Р. Арцишевський, В. Кремень, В. Лутай, Н. Ничкало, В. Ткаченко та інші обґрунтовують методологічні положення про те, що школа має формувати дитину у взаємозв'язку із суспільством як громадянина. Забезпечити її громадсько-політичними знаннями як методологією, повернути національні політичні цінності, щоб в умовах цивілізаційного і українського сьогодення, глобалізації і конкуренції дитина була самодостатньою, уміла жити і в глобальному світі і одночасно бути громадянином і патріотом [2; 20, с.13]. Психологи та педагоги І. Бех, М. Боришевський, В. Поплужний, І. Тисячник розробляють психологічні засади формування цінностей у світогляді особистості, акцентуючи увагу на пріоритетності духовних, зокрема, громадянських цінностей у структурі особистості [4, с. 129, 124; 5]. Громадянський аспект духовних цінностей досліджено науковцями М. Боришевським, П. Ігнатенком, Н. Косаревою, Л. Крицькою, В. Поплужним, Ю. Олексіним та ін. [5, 9, 13]. Автори визначають громадянськість як складне психологічне утворення, психологічну рису громадян, як соціальну установку, що полягає в готовності особистості свідомо приймати й виконувати вимоги своєї держави. В методичній літературі основу для визначення поняття громадянської компетентності складають наступні роботи. Так, Ю. Завалевський дослідив громадянську спрямованість особистості і запропонував методи виховання громадянсько-зорієнтованої особистості в позаурочній роботі. М. Рудь розробила соціально-педагогічну технологію формування громадянських якостей старшокласників у навчально-виховному процесі школи. Формування рис громадянськості у процесі навчання історії досліджено в роботі Ю. Олексіна. Формування громадянської компетентності засобами правознавства представлено у дослідженні Т. Смагіної. Таким чином, проведений аналіз дає змогу констатувати наявність широкої панорами наукових розробок, які можуть скласти фундамент обґрунтування і введення в науковий обіг поняття громадянської компетентності [13, 15].

В зарубіжній та українській науковій літературі громадянська компетентність представлена низкою наступних визначень. Європейські експерти громадянську компетентність визначають як одну із соціальних компетентностей, що передбачає поінформовану і активну участь особи в житті суспільства до якого вона належить на рівні місцевої громади, так і на державному і на міжнародному рівнях. За матеріалами дискусій українських науковців громадянська компетентність визначається як здатність орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, знати процедури участі в діяльності політичних інститутів демократичної держави; застосовувати процедури і технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян. Т. Бацца, Р. Євтушенко, О. Кузьменко, О. Пометун, Р. Євтушенко, О. Сухомлинська, визначають громадянську компетентність як складне особистісне утворення, здатність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права і обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства [8, с. 4,5; 11, с. 90].

Науковцями визначено такі складові громадянської компетентності: громадянські знання, на основі яких формуються уявлення про форми і способи функціонування особистості в політичному, правовому, економічному, соціальному і культурному полі демократичної держави; громадянські чесноти – норми, настанови, цінності і якості, притаманні громадянину демократичного суспільства громадянські вміння і досвід участі в соціально-політичному житті суспільства, практичного застосування знань. Окресливши структуру громадянської компетентності, вважаємо за доцільне за матеріалами досліджень українських науковців описати змістовне наповнення її компонентів.

Так, зміст когнітивної складової громадянської компетентності становлять громадянознавчі знання. Елементи громадянознавчих знань описуються в роботах науковців П. Вербицької, Ю. Олексіна, О. Пометун, М. Рудь та інших [7, 8, 11, 13, 14]. Із загального масиву історичних знань виокремлюються знання громадянознавчі. Якщо розглядати громадянознавчі знання за структурою, то це – громадянознавчі факти, поняття, ідеї, зв'язки, тенденції тощо. За змістом – знання про культурні цінності українського та інших народів; про норми і засоби міжкультурної та міжетнічної взаємодії; знання про такі цінності суспільного життя, як права людини, свобода, справедливість, рівність; знання про політичне влаштування суспільства, державотворчі процеси, механізми функціонування політичної системи, механізми захисту прав людини; знання про принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії тощо [8, с. 5, 6].

Зміст аксіологічної складової громадянської компетентності в широкому діапазоні представлена в дослідженнях українських психологів і педагогів П. Ігнатенка, Н. Косаревої, Л. Крицької, Ю. Олексіна, В. Поплужного, М. Рудь, І. Тараненко та інших щодо різних аспектів громадянськості [4, 5, 8, 9, 13]. В науковій літературі описується багато емоційно-ціннісних елементів громадянськості особистості різних за структурою і складністю – емоції, почуття, ставлення, мотиви, установки, ціннісні орієнтації, цінності, якості тощо. Як особистісні якості, в яких проявляється громадянськість науковці характеризують такі емоційно-ціннісні елементи як громадянська самосвідомість; почуття громадянської гідності; громадянський обов'язок; громадянська мужність тощо. Розробники громадянської освіти в переліку громадянських установок, ставлень, цінностей називають шанування прав людини і свободи особистості як абсолютної цінності; повагу до законів; визнання цінностей свободи, справедливості; лояльне і вимогливе ставлення до влади; активну громадянську позицію, впевненість у своїй спроможності впливати на життя суспільства; повагу до інтересів, прав, самобутності великих і малих народів;

міжкультурне взаєморозуміння, толерантність; повагу до національної історії, культури, мови, традицій; віру в духовні сили свого народу, його майбутнє, любов до України та рідного краю [8, с. 7]. Л. Крицька описує низку громадянських ціннісних орієнтацій. А саме: шанобливе ставлення до Конституції України; позитивне ставлення до демократичного устрою державного життя; орієнтація на соціальну справедливість тощо. Громадянські мотиви описує в своєму дослідженні Ю. Олексін. Так, патріотизм, на думку автора, включає любов до України, до рідного краю, повагу до її культури, почуття причетності до її історії, віру в духовні сили нації; відданість демократичним цінностям включає віру в них, прихильність до них і готовність їх захищати [13]. Отже, в найбільш узагальненому вигляді зміст ціннісної складової громадянської компетентності насичують емоції, почуття, мотиви, стійкі інтереси, установки, ставлення, ціннісні орієнтації, цінності, якості тощо.

Всі дослідники громадянської освіти сходяться на думці, що зміст діяльній складової наповнюють уміння і навички, що забезпечують здатність діяти в контексті громадянського життя. Специфічні громадянськознавчі уміння описують науковці П. Вербицька, Ю. Олексін, М. Рудь, І. Тараненко та інші [7, 8, 13, 14, 15]. Науковці вважають, що здатність до толерантності ґрунтується на уміннях визначати і приймати різноманітність, долати стереотипи, умінні спілкуватись на міжетнічному рівні; здатність відчувати громадянську гідність складається із уміння порівнювати, робити оцінні висновки, визначати і пояснювати (ідентифікувати) особливості; здатність займати громадянську позицію базується на умінні актуалізувати особистісні цінності, застосовувати знання як ресурс, представляти, аргументувати, відстоювати свою позицію тощо. Реалізація громадянськознавчих умінь відбувається в органічному взаємозв'язку з уміннями та навичками, операційними, функціональними. А саме: умінням працювати в групі; працювати з інформацією; аргументувати, доводити, переконувати тощо. В діяльній складовій віддзеркалюється природа громадянської компетентності як здатності, яка одночасно проявляється як потенціал, розуміння, дія. Громадянськознавчі знання, уміння, навички не є схематично відокремленими елементами громадянської компетентності, а є комплексом, який формується ситуативно, при нагоді практичного застосування. Адже сама громадянська компетентність визначається як потенціал, здатність.

Вчені диференціюють зміст громадянської компетентності відповідно до етапів освіти. Отже, зміст *громадянської компетентності* на рівні основної школи визначено наступним чином. Учень знає про: національні та загальнолюдські цінності; права людини і механізми їх захисту, права і обов'язки громадянина; громадянське суспільство; процеси прийняття суспільних рішень і форми участі громадян у житті громади і суспільства в цілому; основи співпраці і спілкування з іншими та розв'язання конфліктних ситуацій. Учень уміє: взаємодіяти з учителями, адміністрацією школи, дорослими членами місцевої громади; реалізовувати та відстоювати свої права й законні інтереси; ефективно спілкуватися; свідомо обирати способи дії та поведінки і діяти відповідально; застосовувати демократичні процедури прийняття рішень; брати участь у діяльності місцевого самоврядування, волонтерської діяльності у громаді; критично сприймати інформацію, самостійно її досліджувати та застосовувати; формулювати, висловлювати та аргументувати власну позицію; брати участь у дискусії. Учень виявляє у поведінці та оцінках: відчуття власної гідності, шанування прав людини і свободи особистості, повагу до закону, свідоме ставлення до обов'язків і відповідальність за власні вчинки і поведінку; прагнення до справедливості, рівноправності; активну громадянську позицію; розуміння світу як багатоманітного, толерантність; патріотизм, повагу до національної історії, культури, мови, традицій.

Отже, на основі наведених визначень, описаної структури, змісту, особливостей узагальнено розуміння громадянської компетентності. Дослідження наукової літератури, на наш погляд, дозволяє визначити *громадянську компетентність* як здатність людини (інтегративну якість особистості) на основі набутих громадянськознавчих знань, базових громадянських вмінь, громадянських цінностей (ставлень) орієнтуватися в суспільному житті, активно, ефективно взаємодіяти із суспільством, реалізуючи власні стратегії успіху і підвищуючи суспільні стандарти. *Структура* громадянської компетентності включає: громадянськознавчі опорні знання, громадянські ставлення і цінності, громадянські уміння і навички. Громадянська компетентність містить потенціал застосування у ситуаціях алгоритмічних та творчих, формується в школі і характеризується певною базовою універсальністю. Але слід звернути увагу на наскрізний характер громадянської компетентності, можливість її застосування і вдосконалення протягом життя.

Висновки. Отже, дослідження наукової літератури спрямовують до висновку про актуальність громадянської компетентності як нового результату освіти взагалі та навчання історії в основній школі зокрема. Громадянська компетентність характеризується науковцями як життєва, як здатність випускника школи бути адекватним суспільству. Зміст складових компетентності дозволяє вчителю розуміти на які саме громадянськознавчі знання, цінності, уміння орієнтувати організацію навчально-виховного процесу. Слід акцентувати увагу на тому, що надзвичайно багатий громадянськознавчий зміст історії в основній школі дає можливість учням набути досвід використання описаних громадянськознавчих ресурсів в навчальних ситуаціях, набути компетентності. При формуванні громадянської компетентності слід тримати у фокусі базовість громадянськознавчих знань та умінь, сформованих в школі, адже суспільно-політичне життя швидко змінюється протягом життя однієї людини, тому людина має бути здатною сприймати нове, адаптуватись, навчатись протягом життя, вдосконалювати компетентність. Дане дослідження може бути використане у напрямку наукової розробки формування громадянської компетентності учнів у процесі навчання історії у старшій школі.

Використані джерела

1. Аристотель. Сочинения в четырех томах / Аристотель. [Перев. и ред. А.И. Доватура]. – М. : Мысль, 1983. – 830 с. – (Сочинения : в 4 т. ; т.4).
2. Арцишевський Р. А. Світоглядна освіта в умовах переходу до інформаційного суспільства / Р. А. Арцишевський // Шлях освіти. – 2008. – № 1. – С.6 – 11.
3. Баханов К. О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти / К. О. Баханов – Х. : Вид. група "Основа", 2005. – 128 с.
4. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124 – 130.
5. Боришевський М. Й. Духовні цінності в становленні особистості громадянина. / М. Й. Боришевський // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. (14). – С. 144 – 150.
6. Брагина Л. М. Социально-этические взгляды итальянских гуманистов / Л. М. Брагина – М. : Московский университет, 1983. – 303 с.
7. Вербицька П. В. Організаційно-педагогічні засади громадянської освіти старшокласників: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Вербицька Поліна Василівна. – Луцьк, 2000. – 215 с.
8. Забезпечення формування громадянської компетентності у сучасному змісті шкільної освіти: Підсумковий документ робочої групи з розробки планів і програм проекту "Громадянська освіта – Україна" // Історія в школах України. – 2006. – № 8. – С. 4 – 11.
9. Ігнатенко П. Р. Громадянське виховання учнів в умовах українського державотворення. / Ігнатенко П. Р., Косарева Н. І., Поплужний В. Л. // Рідна школа. – 1996. – № 3. – С. 32 – 50.
10. Історія філософії на Україні: в 3-х т. / [гол. Ред.. В.І. Шинкарук та ін.]. – К. : Наукова думка, 1987 рік. – (Монографія в 3-х т.; Т.1 – 398 с., Т.2 – 366 с.)
11. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [Під заг. ред. О. Овчарук]. – К. : К.І.С., 2004. – 111 с.
12. Кремень В. Г. Педагогічна наука: час методологічної рефлексії. / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 2. – С.9 – 16.
13. Олексін Ю. П. Навчання вітчизняній історії як засіб формування рис громадянськості старшокласників: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Олексін Юрій Петрович. – К., 2006. – 179 с.
14. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 192 с.
15. Смагіна Т. М. Формування громадянської компетентності учнів на уроках правознавства / Т. М. Смагіна // Історія в школах України. – 2007. – № 5. – С. 32 – 34.

Pobiedash I.

THE ESSECE OF CIVIC COMPETENCE CHARACTERISTICS IN SCIENTIFIC LITERATURE

The process of reforming of education in the context of world tendencies is being investigated in this article. The civilized situation in the world is being changed under the influence of the information revolution and the transition to information society is taking place. Society transformation is changing our life providing a new range of opportunities and creating certain risks. The globalization causes to look for an optimal balance between the world and the national identification and remain for ever one. The problems of relations demand the ability to function, realize, effectively cooperate on the basis of social constructivism, tolerance, pluralism, etc. A great of knowledge and technologies makes actual the skills to learn throughout life and to use knowledge as a methodology.

Integration into a regional European and world community, Ukraine gradually masters the standards of modern civilization, namely market model of economy, the democratic political system, the rightful state, the civic society, the quality and safety of life as the priority in the system of values, etc. As a result the model of education is undergoing changes as it is education that urges to prepare a person for his life. The strategic direction of society changes stimulates the elaboration of competence approach the content of which is the motivation of educational process on the formation and development of a person's competence.

The article represents an essential characteristics of the definition "competence" due to getting education on the basis of the review of important theoretical generalizations from foreign and Ukrainian experts and scientists.

Competence is regarded as a new result of education which has a complex structure that is key knowledge, emotions, attitudes, valuable orientations, values, skills, abilities, success in studies, etc. The definition of "civic competence" is described as "a citizen" in the works of philosophers, historians, psychologists and methodologists. The article deals with the general understanding of civic competence by foreign and Ukrainian scientists. Civic competence is defined as the capability of a person to orient in the public life thanks to civic knowledge and basic civic skills, to interact with the society in an active and effective way realizing own strategies of success and rising public standards. The structure of civic competence includes key knowledge (a cognitive component), civil attitudes and values (an axiological component), civic skill (a procedural component).

Key words: *competence; civic competence; cognitive, axiological and operative components of civic competence.*

Стаття надійшла до редакції 20.04.2016 р.